

S. A. N.
DISSERTATIO DIÆTETICÆ;
DE

108
**PINGVEDINE
ANIMALI,**

QUAM,

CONSENS. NOBIL. NEC NON EXPER. ORD. MED.
IN REGIA ACADEMIA UPSALIENSI,

PRÆSIDE

VIRO NOBILISSIMO ET EXPERIENTISSIMO

**DN. DOCT. CAROLO
LINNÆO,**

EQUIT. AURAT. DE STELLA POLARI,
S:Æ R:Æ M:TIS ARCHIATRO,

MEDIC. ET BOTAN. PROFESSORE REG. & ORD.
ACADEM. SCIENT. UPSAL. HOLMENS. PETROPOL.
BEROLIN. IMP. NAT. CUR. LONDIN. MONSPEL.

TOLOS. ET FLORENT. SOCIO,

PUBLICICE VENTILANDAM SISTIT

JACOBUS LINDH,

UPLANDUS.

IN AUDIT. CAR. MAJ. AD DIEM XXIV. DEG.
ANNI MDCCLIX.

H. P. M. S.

UPSALA

S:Æ R:Æ M:TIS
MAGNÆ FIDEI VIRO
SOCIETATIS COMERCIORUM INDIAE ORIENTA-
LIS DIRECTORI,
NOBILISSIMO ET GENEROSO

DOM. CLAUDIO
GRILL,

ACAD. SCIENT. HOLM. MEMBRO.

MÆCENATES

Mirum forte VOBIS obveniet, quod cum
Vobis innotuerim, tamen VESTRO
ornare non dubitem, at ut ingenue
fecit, verum potius animum addidit, Singularis
imprimis Hist. Naturalis cultores respicere, haud
non est qui aditum ad Vestri favoris aram Si-
e VESTRIS NOMINIBUS lucem suis operibus
dacia. Vota suis orationibus annectere ita invalu-
mibi satis sit, illa pro perenni VESTRO FLORE
verborum apparatu, ubique invenietis.

NOBILISSIMORUM VE

Cliens
JACOBUS

S:Æ R:Æ MITIS
CUBICULARIO
NOBILISSIMO ET GENEROSO

DOM. CAROLO
DE GEER.

ACAD. SCIENT. UPSAL. ET HOLM. MEMBRO.

SUMMI.

*non adeo felicem mihi esse contigerit, ut propius
RUM NOBILISSIMIS NOMINIBUS, hocce opus
fatear, non vester erga me favor, audaciam hanc
illa gratia, qua vel infimos Musarum alumnos,
dedignati fuistis. Quisquis enim e Phœbi Turba
bi exoptat? nimiusque eorum foret numerus, qui
mutuarentur, si pluribus tanta ac mihi esset au-
dit, ut aliquid deesse videatur, si non ad fuerint:
intimo fovere pectore, quæ apud alios nudo forte*

STRORUM NOMINUM

Devotissimus
LINDH.

S:Æ R:Æ M:Ts

AD

LEGIONEM NOBILIUM MAGISTRO
EQUITUM

NOBILISSIMO

DOM. JOHANNI
JENNINGS.

MÆCENATES

O b tot tantaque, in domum paternam
cipiatis ergo, hanc dissertationem, gra
VOBIS, MÆCENATES MAXIMI dicatam pati

NOBILISSIMORUM NO

Cliens
JACOBUS

OFFICINARUM FERRARIARUM

POSSESSORI

NOBILISSIMO

DOM. ROBERTO
FINLAIJ.

MAXIMI.

*collata, beneficia nihil rependere valet Filius; ac-
tissimi, & venerabundi animi interpretem, quam
amini, submisse rogat.*

MINUM VESTRORUM

Devotissimus

LINDH.

VIRO
MARTIS SUÆ EXPERIENTIA
CLARSSSIMO,
REG. ACADEMIÆ UPSAL. CHIRURGO
Dom. CAROLO NICOLAO
HULTMAN.
FAUTORI PROPENSISSIMO.

TIBI, cui maximo jure primitias Studiorum me-
orum debeo, hosce Fructus, animi Tui erga
me propensissimi, Sacros facio.

Non Priami vel Nestoris annos Tibi opto,
sed, quod Medicorum est, corporis vigorem &
Sanitatis robur, id est, ut diu valeas, est enim
longa vita, non diu vivere, sed valere.

CLARISSIMI NOMINIS TUI

cultor humillimus
JACOBUS LINDH.

D. D.

§. I.

Scientiam, conservationem sani corporis humani edocentem, vocamus Diætam. Pars ejus tradens esculentata, uti latissime patet, ita etjam utilissima est; hanc vero minus sufficienter tractatam, immo, a Medicis, in methodo medendi sæpe neglectam esse vereor. Sicut enim plurimi morborum, causam agnoscunt errorem in Diæta, ita Medici oleum & operam perdunt, ægro adhuc contra Diætam peccante, quoniam Dosis esculentorum, semper Dosis superet Medicamentorum. Ea inter, quæ plurimum postulant attentionis, merito referuntur *Pinguia*. Hæc ejus sunt indolis, ut nec nos, qui intra Zonam vivimus frigidam, & qui persæpe carnibus vescimur, nec illi, qui in calidioribus degunt terris, atque creberimos cibos, a regno captant vegetabili, illis, in victu communi carere possimus. Corpus præterea nostrum ita constitutum est, ut vita vix persisteret, nisi

nisi a Deo Tela Cellulosa præditum esset. Creatoris providentia in eo quoque elucet, quod nusquam locorum desint pinguia. Nos utimur axungia porcina; in Europa Australi crescit Oliva; aliis locis Adeps Phocarum & Cetorum infervit; omnia præterea, quibus vescimur, oleosi quid porrigunt; oleum aquæ commixtum fit emulsio, & hoc illud essentialiale est, quod vitam nostram sustentat, atque cibus minimam hujus olei copiam habens, est aqua & panis, quare pœnæ est genus, quod a Magistratu delinquentibus infligitur, eoque pollet rigore, ut si serio res agatur, vix ullus, spatio unius mensis, id sustinere possit, etiam si corporis antea habita constitutio, heic aliquam admittat differentiam. Etenim copia gaudens pinguedinis, minus inde, qua vires vitæ debilitatur, ac macie antea attenuatus; ille enim majorem habet copiam adipis abundantis, quæ nunc consumitur. Fame vero assivefactus, minus vexatur quam ille, qui semper solitus est ventre cibus distento, onerari. Pinguedo proprie ad Diætam spectat, cum illa, quam in corpore gerimus humano, tum etiam, quæ ab animalibus vegetabilibusque colligi solet, & inter alimenta nostra frequentatur; illa ihuc referri potest, quatenus Diæta rite instituta obtinetur; hæc vero, quia in omni ciborum adhibetur genere, & ex ejus usu vel abusu status corporis & sanus & morbosus, magna ex parte pendet. Et hæc leviter, pro virili parte, pertractare in animum induxi.

Omnia, quibus vescimur, peracto ventriculi
 intestinorumque officio, in massam sanguineam ef-
 funduntur, ubi colantur, aut leviora, per sudorem,
 lotium, aliasque excretiones abeant; alimentare
 vero nutritioni impenditur, nempe ad restaurandum
 id, quod vita destruxit laboriosa, vel etiam ad ne-
 cessarias excretiones; quod tunc superest, aut vio-
 lenter per excretiones expellitur, vel etiam in
 corpore corrumpitur, febresque accendit, aut
 in Tela Cellulosa, ad futuros usus, colligitur.
 Corpus humanum, aut a gelatina, aut ab emul-
 sione, sustentatur; in gelatinam degenerant Car-
 nes solutæ; Vegetabilia vero emulsioni ansam præ-
 bent. Pingue, aqua solutum, lactescit; amygda-
 la aliaque semina si prelo torqueantur, dant oleum,
 contusa vero cum aqua emulsionem constituunt;
 quare etiam lac, emulsio & Chylus fere sunt unum
 idemque, in multisque conveniunt circumstantiis.
 Oleum itaque sustentationi corporis maxime deser-
 vit, hocce vero aut regnum vegetabile, aut anima-
 le nobis suppeditant. Australes plurimum Oleis
 fruuntur expressis, quorum usus minus quidem a-
 pud nos vulgaris est; olea etenim nostra, ab anima-
 libus potissimum desumimus. Hæc olea duplicis
 generis sunt, nempe Butyrum vel Pinguedo; il-
 lud ab emulsione vel lacte animalium præparatur,
 multumque a natura vegetabili in se habet, immo
 oleum vere vegetabile salutare potest. *Pinguedo*
 nihil aliud est, quam chylus supervacaneus, in na-
 turæ

turæ collectus repositoriis, quando animalia plus capiunt alimenti, quam vita eorum laboriosa dispergit, duplicemque apud nos involvit considerationem, vel ut Sebum, vel ut Axungia. *Sebum* nobis præbent quadrupedia Ruminantia, quin & ordo Gallinarum in republica avium; apud illa coagulatur Sebum ab acido vel coagulo, cujus magna copia in ventriculo eorum tertio exstat; Gallinæ vero, tali gaudent, in eorum ventriculo musculofo, acido; quod lacti impositum, id peculiari coagulat modo. Sebum, axungia quidem citius, a viribus superatur vitæ, minus tamen in victu communi, quam in œconomia usurpatur. *Axungiam* præsertim ab ordine Anserum & Suis colligimus; axungia enim ferarum minus gulæ nostræ arridet. Sus animal contemptissimum, quod censetur impurum, quod est in vita sordidum, quod sæpius alimentum capit ab iis, quæ ipsa abhorret natura; hoc, inquam, idem est animal, quod fere omnia nostra fercula palato reddit gratissima, & sine quo vix ulla cæna instrui potest; neque heic victum animalis magis respicere debemus, quam frumenti, qui stercorebus faginatur. Quoniam isto animali utimur ejusque lardo tam ad cibum, quam ad alios in œconomia usus, ipsius qualitatem propius considerare debemus, immo mores & Diætã, quæ ad Suum concurrunt conservationem, accurate perpendere. Hinc normæ deduci denique possunt Diæteticæ, & conservationi, & destructioni nostræ ansam præbituræ.

§. III.

Inter quadrupedia genus constituit SUS, quod ordini adscribitur Bestiarum; dentibus incisoriis enim in utraque gaudet maxilla, quorum medii sunt distantes; & laniarii non sunt solitarii, sed plures ex utroque latere. *Character generis patet ex Dentibus Primoribus superioribus quatuor convergentibus; inferioribus vero patulis, & prominentibus; Laniariis ubique binis a se & reliquis spatio remotis; Pedibusque unguatis.*

SPECIES generis apud Auctores quatuor numerantur. SCROFA, PORCUS, TAJACU, & BABYRUSSA, quorum prima tantum Species, ad nostrum pertinet forum, utpote una nostris culinæ usui est, & *Scrofa dorso antice setoso, cauda pilosa* vocatur. *Faun. Svec. 36. Syst. Nat. edit. 10. p. 49.*

A Porco distinguitur cauda pilosa nec nuda; a Tajacu cauda existente nec deficiente; a Babyrussa, quæ habet pilos mollissimos, & fere laneos, & dici nequit illam habere dorsum antice setosum; ut taceam, quod Babyrussæ dentes laniarii superiores e dorso maxillæ prodeant, non sicut in aliis animalibus, sed, modo prorsus peculiari, ossa & integumenta frontis perforant & instar cornuum prominent.

Varietates Scrofæ plurimæ sunt, ex quibus Auctores diversas constituerunt species, ut:

a) APER. ab hoc sine dubio reliquæ varietates originem trahunt, etiam si plurimi ex eodem, differentem sibi finxerunt speciem, ut Rajus, quod co-

loribus non variat, sed semper servat nigro-subcane-
nescentem; quod rostrum multo productius, quod
auriculæ breviores, rotundiores, nigrae, ut & cau-
da, & pedes; quod pilis vestiatur diuum generum,
aliis brevioribus, aliis longis, secus quam in dome-
sticis. Kramer. Austr. quod setæ profundius radica-
tæ, quodque lardi absentia integumentorum com-
muniū diversam efficit structuram: Sed hæc o-
mnia a loco & modo vivendi, proficisci possunt;
vitam enim degens sub dio, copiosioribus tegitur
pilis; multum fodiens fortius sibi parat rostrum;
magis se movens, minorem copiam lardi, mayo-
rem vero carnis, sibi conciliat.

b) SVS CHINENSIS *Iter Vestr: 62, Scan: 72*. Multum quidem a cæteris distat, corpore fere
nudo, instar canis nudi, & abdomine ad terram us-
que pendulo, specie tamen distingui non debet,
quoniam reliquæ qualitates & ipsa anatomia eum
cum cæteris ejusdem speciei esse, convincunt.

d) MONUNGULA *varietas sæpe circa Upsa-
liam habitat, mihi que latet, annon in aliis sit ob-
servata locis, in nullo alio a cæteris differt, exce-
ptis unguis, quæ instar equi, monungulæ sunt.*

d) *Colorum & Magnitudinis varietates sunt
in domesticis fere innumera. Color hujus variat ex
albo, luteo, nigro, rubro, & cinereo, nunc uni-
colores, nunc discolores. In australibus majores
sunt, & Sues Hispanici dicti, magnitudinem vitu-
lotam sex mensuramentorum, superant.*

DESCRIPTIO.

Hujus animalis descriptio fere difficillima est & vellus vix nisi in porcellis, natu minimis, describi potest. *Caput* oblongum, declinatum, desinens in proboscidem, cum sulco oculis versus proboscidem utrinque ducto. *Auriculæ* ovatæ, acuminatæ, integræ, lateribus seminudæ, marginibus barbatis, intus rugis soepius quaternis profundis. *Oculi* parvi, minus prominentes: *Pupilla* atro-cærulea, orbiculari, dilatabili; *Iris* obscure cinerea. *Membrana nictitans* subgrisea. *Palpebra superior* ciliata; inferior mutica. *Supercilia* longis pilis ornata. *Proboscis* sensim attenuata, oblonga, pilis brevissimis tecta: *apice* truncato, cordato, subcartitagineo, magine prominulo, nudo, lævi, punctis excavato, naribus perforato. *Nares* rotundæ, parvæ respectu proboscidis. *Labia* proboscide breviora, tenuia, lævia, ad dentes laniarios inflexa. *Labium inferius* brevius, acutius. *Vibrissæ* nullæ. *Dentes molares superiores* sex: quorum tres interiores obtusi, tres vero exteriores cuneati, subtrilobi. *Inferiores* quini; duobus molaribus interioribus; tribus cuneiformibus, subtrilobis. *Dentes laniarii Superiores* solitarii, breviores; *inferiores bini* remoti a se & reliquis: exteriore majore, elongato, soepe extra labium prominens, recurvus, subtriangularis. *Primores superiores* quatuor, breviores: intermediis distantibus. *Inferiores* magis prominentes octo: lateralibus minoribus. *Verruca* nullæ præter unicam sub gula, setis quinque longioribus rigidioribus instru-

instrueta. *Collum* crassum compressum, dorso magis nutans; ad duas vel tres pollices depressum. *Truncus* dorso rotundatus. *Dorsum* & *Collum* supra setis rigidioribus, longioribus, confertis subfastigiatis ornatum. *Corpus* reliquum vestitum pilis rigidiusculis, ad posteriora versis, at vero sub collo, a jugulo ad mentum, antrorsum reversis. *Cauda* ad genua usque pendula, soepius oblique curvata versus alterum latus, villis tecta. *Mammæ* decem, abdominales, soepe etiam duæ papillæ spuria subjugulares. *Pedes* breviores, pilis tenuioribus vestiti, biungulati, & postice *ungulis succenturiatis*. *Suturae* quintuplices sunt a). *Dorsalis* longitudinalis a capite ad caudam b). *Abdominalis* longitudinalis a jugulo ad regionem pubis c). *Inguinalis* utrinque extrorsum arcuata, ab umbilico ad femora. d). *Pedum anticorum* postice a cubito ad ungulam succenturiatam anteriorem e). *Pedum posticorum*, postice a genu ad ungulam succenturiatam anteriorem.

§. IV.

DIÆTA.

VICTUS hujus animalis admiratione dignus est, a rebus ejusmodi enim escam plerumque petit, quæ ab aliis quadrupedibus contemptæ sunt, immo eousque procedit, ut Stercora consumat humana, quæ tamen, multa veluti imposita, vetita sunt, ne ab aliis attingantur quadrupedibus; quare etiam, hoc adeo in despectum venit, ut semper a nobilioribus, salva reverentia nominetur; Pernæ vero

vero etiam si sint partes hujus animalis, absque reverentia, tamen a nobilioribus, & politioribus comeduntur, adeoque in his morum calamitas. Ast vero, etsi Sus aliorum vescatur excretis & immundis, cibos tamen magis, quam alia animalia, feligit; plures enim Plantas, præ cæteris animalibus Phytophagis, respuit, quod satis a Pane Sveco constat. Foliis vescitur plerisque graminum; Herbasque eligit succulentissimas. Minime vero contentus iis, quæ supra terram crescunt, culinam suam rebus, terra absconditis, reparare cogitur; nec omnes Radices, sed tantum succulentas & maxime se multiplicantes, sectatur. Præcipue Radicibus Scorzonerae, Tragopogonis, Leontodontis, Filipendulae, Stachyos palustris & Cumini delectatur. In Vestrogothia, Scania, & Smolandia, ubi Scorzonera in pratis crescit, adeo a Suibus effodiuntur prata, ut inde statim concludere liceat Scorponeram ibi habitasse; idem obtinet etiam apud nos, ubi Filipendula, in pratis argillofis, frequens est, quæ semper a Suibus infestantur. Videmus Sues, per integram diem, agros effodere, nobisque inde magnum in œconomia pollicemur commodum; quippe persuasum habemus, illos, radices extirpando Tritici repentis, agros bene purgare. Sed falso; Sues enim delicatiori gaudent gula, quam ut tam tenui pascerentur cibo; ejus vero loco, Radices ibi reperiunt Stachyos palustris; arva sunt pulverulenta, nec multum laboris illis opus est, ad victum ibi acquirendum. Sæpe etiam densissima
steri-

sterilissimaque Pineta diligenter fodiunt, ubi terra frondibus acerosis adeo tecta est, ut ne herbam quandam viridem admittant, & miremur forsitan quid illis in tali occurrat loco, ubi nihil præter duras radices observamus arborum, quibus minime delectantur, ibidem vero *Tubera* effodiunt occulta. Cadaveribus quoque & intestinis vescuntur animalium; nec Lumbricos spernunt, ab ipsos deprehensos; atque ita animalia sunt vere polyphaga. In deliciis vero eorum habentur fructus cum artificiales, tum naturales; nomine naturalium insigniuntur varia frumentorum genera: Nuces, Glandes, Poma, Pyra, Baccæ, Rapæ. Fructus artificiales, sunt panis aliaque farinacea, quibus, loco fructuum naturalium, faginantur. Frumentis ut parcatur, succedaneum victui eorum, panis a cortice Pini confectus subministrat; quo ipsi frequenter apud Dalekarlos faginari solent. Quisquilias quoque varias, & rejectanea succulenta, ab aliis neglecta animalibus, consumit sus. Quando *Fagus* in Provinciis Patriæ australibus fructum fert, quod quidem quotannis non fit, at copia tamen majore, tunc Sues ex adjacentibus, tempore autumnali, illuc adiguntur; reducuntur vero circa brumam, adeo pinguedine diffluentes, ac antea macie confecti erant; lardum inde fagineum, inter coquendum fere liquefcens, jusculis gratiorem saporem reddendo, conciliant. *Glandibus* nutriti *Quercinis* firmiter, & frumentis adhuc multo dulcius, adipiscuntur lardum. In insula St. Thomæ, aliisque Indiæ locis, Sues fecibus fagi-

faginantur *Sacchari*, unde carnes teneras opiparas, instar caponum, acquirunt. Romani olim illos *Caricis* faginabant, carnes lautissimas reddentibus; at in primis hepar, magni a *Caricis* censebatur. Vilissimum vero accipiunt lardum, qui ad littora *Conchis* & *Piscibus* aluntur.

MOTUS. Hoc animal omnium lentissimum est, nisi concitetur; incedit ideoque tardius, atque est segne, & fatiatum lubens quiescit.

SOMNUS. Inter reliqua animantium somno singulare est; molliter cubat, lectoque gaudens leni cum ipsis *aulicis* in dormiendo, ad meridiem usque, certat. Bene quidem a diuturno & calido aluntur lecto, sed debiles evadunt. Instante tempestate stramina ad cubilia sternenda congerunt, ut in illis leniter & tepide quiescant, quare etiam in silvis domicilium ad dejectarum arborum radices eligunt, umbraculum & solum habituri mollius.

AER. Etiam si apud nos graves sustineant hyemes, minores tamen apud nos fiunt, quam in australibus, nisi alimentum calorem resarciat; tempore verno videmus, quanta cupiditate, apricitatem quaerant, adeo ut cibum, hanc ob rem saepe negligant, & e contrario autumno & hieme quantum vexentur aëris injuriis, dum ejulant, inquieti currunt, gestantes stramenta, ut inde praesagire possimus instantes tempestates.

EXCRETA. In venerem segnes, tardi, tenaces, laxoque pene. Femina foetifera, plures saepe parit porcellos, quam alia mammalia, quem in finem pluribus etiam praedita est mammis.

AFFECTUS. Minus hisce moventur Bestiæ, quare illos silentio præterire volo.

§. V.

MORES. Sicut hoc animal singularem eligit victum, sic mores quoque habet singulares. Cibum maxima capit aviditate, eundemque optime masticat, deinde salivam melius ingerendis commiscet, quod per necessarium est illis, qui bene nutriri cupiunt. Somno tranquillo stratoque leni & calido delectatur. Est quoque lente festinans, tardum, passus quasi numeratos currit, nec facile terretur, potissimum cicur; sibi invicem quoque opem ferre semper conantur, adeo, ut si unum hæreat in sepe, undique in anxie clamantis auxilium magnus fiat accursus. Irritatis periculosum est obviam venire, exempla enim plurima exstant, quod in canem quendam exacerbati, circulo illum incluserint, & mordendo trucidaverint. Pollent eximio olfactu, cujus ope escam & radices, profundius terra absconditas, investigare possunt. Ventorum injuriæ prælagus est; unde fit, ut, imminente tempestate, magno cum ejulatu, stramenta ad cubilia sternenda congerat. Fertur etiam stupidissimum esse omnium animalium, unde proverbium: pinguis Minerva, hoc est, minus ingeniosa; Nec facile observamus illos invicem ludere; quod tamen pleraque animantia juniora faciunt; sed omni cura ad victum comparandum trahuntur. Nec aliis, quam succulentis vescitur, unde Chylus copiosus, & bene nutriens conciliatur. Ea præ cæteris gaudet faculta-

re, ut proboscide fodiat. Aliud non datur animal, quod ejusmodi profundos sulcos exarat. Id nempe peculiari peragit instrumento a Creatore sibi concesso, inque cartilaginoso consistente proboscidis orbiculo, qui elevatur & rigescit ope duorum musculorum, a margine inferiori ossis Zygomatici orientium atque in duos validos tendines, orbiculo huic affixos desinentium. Horum invisā colonis ut cohibeatur pratorum effossio, agricolæ & quidem lege obstricti sunt, rostrum eorum quotannis annulo munire ferreo, sive subula rostrum perforare, eidemque breve filum ferreum intrudere, illudque ita adtorquere, ut rostrum vi hujus setacei semper doleat, & illi a fossione se abstineant; quæ quidem singularis est operatio, & sub horrendis suscipitur clamoribus. In Itin. Vestrogoth. modus minime spernendus communicatur, semel rostrum ita castrare, ut nunquam postea fodiant, quod fit, si tendines dictæ proboscidis abscinduntur. Celebre omnino inventum, & facillime in porcellis exercendum. Pollicari spatio ab extremo rostri, scalpello abscindi possunt tendines; si vero proprius abscindantur facile cartilago nasalis lædi potest. Hoc modo immunes erunt agricolæ ab eorum fossione, neque opus habent, quovis vere, strepitum & ejaculationem eorum, aures fere frangentem, exaudire. Huic tamen, ut in multis aliis, invento, repugnat intempestiva vulgi commiseratio.

§. VI.

MORBIS variis, pingvedinis causā, vexatur

hoc quadrupes; iisdem fere pingvedine abundantes homines subjecti sunt, quare etiam paucis illos attingere volo.

SCABIES. Præpingves variis præ aliis vexantur cutis exanthematibus; idem in suis evenit; apud nos plerumque; scabie laborant homines fervente æstate, quæ sponte versus hyemem cessat; Australiores & calidi orbis populi scabie, præ septentrionalibus, magis laborant. Valde periculosum, immo summe noxium est, lardo Suum, scabie infectorum, vesci; exemplum enim habemus in vidua pauperrima, quæ cum filiis suis scrofam, scabie confectam, quam mactaverant, esitabat, unde omnes in lepram inciderunt.

PEDICULI & scabies sæpius comitantur. Infantes succulentos plerumque infestant pediculi, sicam vero fugiunt senectutem. His morbis medentur agricolæ, vel unguento Mercuriali, & decocto Ledi & Lycopodii vel etiam has herbas in Suum ponunt cubilibus.

SCROFULÆ dicuntur medicis, dum glandulæ sunt infarctæ, nomenque ab hoc commodarunt animali. Generantur in eorum lardo tubercula instar lendium, præsertim quando farinosis inclusi saginantur. Quid vulgarius est in gulosis pueris, qui plus sumunt alimenti, quam ad corporis requiritur sustentationem, quam quod glandulæ colli intumescant & fiant infarctæ? qui morbus difficulter sine motu sanatur, atque potissimum se exserit, si fructus devorent crudos, atque, autumno & hie-

me,

me, inclusi teneantur pueri. Adcurandum scrofulas suum, antimonio crudo utuntur rustici.

GRANULUM palati sive Svet. oret, suum morbus est, se prodens tuberculo ad radicem lingvæ enato, unde difficultas edendi oritur; qui morbus adhuc non satis perspectus est Malomedicis; contra eum vulgo datur Triglochin Juniperi, at quo successu nescio.

§. VII.

Quamplurima prostant e Sue in culinis præparata, unde *Plinius* in his: *innumerae fere ganeæ materies*. Horum præcipue sunt *Pernæ*, vel *Petasones*, quæ etjam a nobilioribus in deliciis habentur; illas salvas, fumo induratas & coctas in exordio comedimus Cænæ, tum quia potenter alunt & latrantem domant stomachum, tum ad excitandam orexin; harum optimæ censentur Hispanicæ, Westphalicæ, & Lubecenses. Rustici apud nos, instante vere, suis vescuntur Petasonibus crudis cum piperis pulvere, fumo & sole induratis; quæ quidem vehementius alunt, sed motum & robusta postulant intestina. Mos etjam illis est lardum dissectum in cortina assare, qui cibus est solidus operariis, sedentariis vero admodum noxius, si vero ab hoc cibo mox tenuis potus ingurgitetur, Soda frequentissime accenditur, nisi labor ingens, & validus ventriculus huic obstiterint malo.

CINCIPITIA *Suilla* fumo indurata minime a laboriosis spernenda sunt, vel etjam recentia inter trunculos consumta, dum pedes & caput coquuntur

tur & denique falfagine præparantur, quæ folide nutriunt & minus incommodi fua pariunt pingvedine.

Ferculum nobis quoque paramus a *Costis*, quæ carne abrafa, veru vel craticula affantur, vitamque exigunt laboriofam, pingvedo enim combufta difficillime refolvitur.

BOTULI quoque multum valent apud agricolas, ut majore pollentes pingvedinis copia præ alio farcimine.

TOMACULA a carne eorum parata fvaiffima funt, quorum Boloniensia plurimi æftimantur, fecundum obtinent Lubecensia locum, quæ a delicatioribus minime refpuuntur. Immo vix Tomacula ab aliis conficiuntur quadrupedibus, nifi a lardo grata reddantur.

SUMINA, quæ tanti fuerunt apud Romanos, nostro ævo obfoleverunt: ibi enim nulla cæna fine fumine adornari potuit. Sumen vero fuit abdomen fcrofæ mammis abundans, lacte turgidis, quod excindebatur, vel paulo ante, vel etjam ftatim post partum; hoc affatum, ferculum erat illis præftantiffimum. Tanta copia apud Romanos confumebatur fumen, ut Imperator Severus, cenforia lege prohibere neceffe habuerit, fuminatam fuem non effe occidendam, ne hæc animalia Romæ penitus interirent ac deficerent.

VULVÆ Romanis itidem maximopere perplacere, unde, an in ulla re major veterum fuerit infania, vix dixero; erat Vulva triplex **EJECTITIA**, **PORCARIA** & **STERILIS**.

EJE-

EJECTITIA vulva suis gravidæ, a scrofa abortum passa sumebatur & abortus violentia provocabatur. Ergo *Plutarchus* de *Esu Carnium*. *Alii*, inquit, *uberibus suum foetarum instante partu insiliunt & calcant, ut sanguinem, & lac, & tabem foetus simul interfecti inter matris dolores eximentes, pro Jupiter, & maxime inflatam animalis partem vorent.*

PORCARIA vulva uno die post partum excisa, quam optimam haberent primiparæ.

VULVA STERILIS Suis, quæ nunquam porcellos enixa fuit; nonnulli putant scrofas fuisse castratas, hoc est, ut excideretur clitoris; sed suæ clitoride carent. Hæ omnes tantarum fuerunt deliciarum, ut Poëta *Horatius* cecinerit:

Nil melius turdo; nil vulva pulchrius ampla.
cum sit obeso

§. VIII.

Paucis ex hoc animali in Medicina utimur, quorum præcipua sunt.

DENTES APRI aut Suis domestici eandem habent qualitatem & vim, atque perinde est utrum horum sumantur; Pulveres absorbentes interdum ingrediuntur.

AXUNGIA communis nihil est aliud, quam axungia suis. In officinis, complures habemus axungias, sed sufficeret, si hæc sola adesset, quæ recens, minime vero rancida, esse debet, nisi scopus sit calefaciendi & penetrandi. In plerisque unguentis, pro basi axungia opus est, ad emolliendum, & faciendum ut immixtum penetret medicamentum.

LAC

LAC *suis* medicina est præstans in Cophosi & Tinnitu aurium, quod plurima convincunt vulgi exempla, qui inumeris fere usi medicamentis, tandem lacte suis sanati evaserunt.

SETÆ in suffimugiis excitant hystericas.

STERCUS *suillum*, sive Succerda, officinale quidem non est; merito tamen medicina heroica salutari potest, pauperibus ad repellendum commendanda, præsertim ad fluxus sistendum sanguineos. Talis succerda recentissima vel ab animali etiam num calida & fumans naribus apposita hæmorrhagiam sistit narium, dum alia fallunt remedia, quod fit repellendo.

In Dysenteria est succerda ad Drachmæ pondus assumpta, utut nauseosa, & abominabilis medicina, tamen præfens; ergo pauperibus porrigenda, quorum opes pretiosa dissuadent medicamenta, quique tali remedio curari multo malunt, quam vita privari.

DIAPHRAGMATE utuntur agricolæ, mirabili cum eventu, emplastri loco in fracturas & contusiones; aërem excludit, vulnera emollit & dolores mitigat.

§. IX.

Permulta essent, fateor dicenda; de suum usu æconomico, at siquidem in alio foro pertractantur, heic illa missa faciam. Interim tamen, quoniam moris est apud Materiæ medicæ scriptores simplicium suorum culturam & usum æconomicum adtingere, pauca hac de re momenta adducam.

Usus,

Ufus, quem in œconomia naturæ præstant hæc animalia, in eo præcipue consistit, quod illi escam quærendo, terram effodiant, pulverem mollem reddant, atque sic ansam præbeant aliis plantis, semina sua in talem excultam deponendi terram, unde facilius crescunt. Sine dubio etiam eandem ob causam Tubera, ad radices deposuit Creator arborum, ubi terra frondibus acerosis tecta, disseminationi plantarum vix locum relinquit, heic ut sua fossione terram exarent, illis imposuit natura, inque mercedem laboris, cibum illis extuberibus paravit. Omnes herbæ suis infestantur ab hostibus, vel insectis vel aliis animalibus, quæ illos destruent, ne unum genus supra modum, propagetur & alia suo vigore priventur; suum vero dominio ipsas radices succulentas, & plurimum se multiplicantes, natura subjecit. Alias propterea commendantur, quod maxima anni parte, ad minimum, quamdiu terra non sit gelu indurata, se ipsos sustentant, scilicet animalia sunt polyphaga, & non solum graminibus, sed etiam radicibus variisque quisquiliis atque rejectaneis succulentis nutriri possunt, unde pauperes agricolæ, aliis destituti jumentis, sues sæpe alunt. Molestia tamen circa eorum culturam occurrit, quod ii radices suas indagando, fertilissima corrumpant prata; deinde quod sepes portasque sepimentorum violenter perfringant, adeo ut rustici, eorum causa, agros suos fortiore includere sepimento cogantur; præterea sunt immundi, fœtentes atque inquinantes, quare

urbibus & areis odiosi. Catesbæus narrat colonias collocaturos in America septentrionali, si sibi acquirere coactos esse, qui Crotalos devorent & extirpent; scitu quoque dignum esset, annon si es apud nos devorent serpentes, vel ab illis lædantur? mihi sane nullum hujus rei constat exemplum. Præter numerata, permagnas nobis in œconomia utilitates, adferunt. Nonnulli gentes illos ad Boletum cervinum investigandum instruunt. E fetis conficiuntur varia genera scoparum, ad purgandum caput, vestes & ædificia. Anatomici, ope setarum, in foramina & minimos canales inquirunt; Sutores illis pro arista filorum carere nequeunt. Dentibus utuntur deauratores ad levigandum deaurata.

Macie laborantes ut corpus athleticum acquirant, Diætam, suis similem, necessario servant. Omnium primo suis modo, nullis aliis cibis ac succulentis fruuntur, succulenta enim potenter alunt, arida vero exsiccant. Nunquam illos obesos evadere observamus, qui plurimum cibo duro & aliis falsamentis sustentantur, a rebus enim ejusmodi Chylus laudabilis parari nequit, oleum enim nutrens partim exsiccatum est, partim a sale consumtum. Contra autem, talia a quibus emulsio elici potest, ea pinguedinem accelerant, longa enim non egent præparatione, quin in Chylum abeant. Optime vero, & citissime pinguedinem accelerant dulcia & saccharata, quorum præcipua sunt, Caricæ, Pas-

Passulæ, Uvæ, Amygdala, Saccharum; & quæ plura sunt. Pauperes in Europa australi ad custodiam vindemiarum delecti, Uvis & Caricis, brevi tempore, pingvedine abundant. Denique requiritur, ut suis modo cupienter cibus capiatur, & bene manducetur, ut saliva cibo rite misceatur, minime vero justo celerius & semimanus degluti-ri debet; proverbium est apud Arabes, quod illi, qui cibum minus manducatum citius deglutiunt, animam propriam odio habeant: panis diutius manducatus, in Chylum fere transit. Somnus sufficientissimus est, quo copiosius enim homo dormit, eo minus disperguntur vires vitæ, hinc minor copia Chyli ad partium consumitur nutritionem, consequenter plus pingvedinis in naturæ colligitur repositoriis; accedit, quod adeps optime inter dormiendum secernitur; nimium lucubrantes vix pingvedine gaudent, etiamsi plurimum fumant alimenti. Omnis labor relegandus est, labor enim dispergit quidquid a victu fueris lucratus; ut taceam pingvedinem, quæ sudore nimio amittitur; rustici nostri laboriosi, & operarii, abdomen prolixum non ferunt. Curæ, sollicitudines, anxietates & tristitiæ omnino absint. Ut & nimia venus, maxime vires vitæ debilitans. Verbo, quicumque emaciatum gerunt corpus & idem in eufarchum transforme gestiunt, ex Suis Diæta facile percipiant natura docente, instruere suam. Sit cibus succulentus, masticatio ingerendorum optima; motus parcus; somnus protractus; venus tarda; locus calidus; curæ nullæ.

§. XI.

Modica Pinguedo ad nostram sustentationem quam maxime necessaria & utilis est; adeo ut infelix censeatur, qui macie torquetur. Fibras molles reddit; eorum cohibet frictionem; interstitia musculorum implet; cutem undique æqualiter extendit; faciem pulchram efficit; asperitates in massa sanguinea involvit; pleraque viscera sustinet; motus faciles conciliat; viscerum concretionem impedit; quare etiam pingues vulgo sunt læti & hilares, dum e contrario Macres, plerumque sunt tristes & melancholici, vultum præ se ferunt torvum, pallidum & quasi minantem; integumenta rugata pendent; ossa instar collium prominent; articuli crepant; & ad Phthisin inclinant. Immodica & abundans pinguedo minime salubris est; inde enim comprimuntur venæ; circulatio sanguinis inhibetur; respiratio difficilior redditur, nimius enim adeps expansionem prohibet diaphragmatis & pulmonum; inhabiles sunt atque impatientes laborum; variis cutis exanthematibus subjecti sunt; infantes pingues gravioribus infestantur variolis quam macilenti; a pinguedine cohibetur circulatio, morbis soperosis minantur; Athenæus mentionem facit de Dionysio, siculorum Tyranno, maxime ita obeso, ut non excitaretur nisi acubus, quas longitudine diversas sibi in hunc usum paraverat. Nob. D: nus Præses juvenem vidit Amstelodami immensæ crassitudinis atque inde adeo somnolentum, ut illum sæpe somnus invade-

ret vel inter canandum. Vexantur horripilationibus, instante tempestate; urente hieme, frigore rigescunt; ac fervente æstate, sudore diffuunt; caveant sibi a violentia frigoris, facile enim pingvedo rigescere potest, unde multi mortem sibi adsciverunt; nec minus periculosum est illis, primum nimis sudare ac deinde statim refrigrari; plus virium, præ macilentis in febribus amittunt, citiusque pereunt.

§. XII.

Pingvia in solidis sunt emollientia, & obtundentia in fluidis, dulcibus commisceri possunt, qualitates contrariæ sunt stiptica & amara, quare frustra medicinam a medicamentis hujus qualitatis petit, qui simul pinguibus vescitur. Pingua & imprimis lardum omnium lentissime transpirant, quare etiam Sanctorius in sua statica, carnem agni nam Lardo opponit, ut duo summe contraria, illa quatenus citissime, hoc vero, quatenus tardissime per transpirationem eliminatur. Hæc ratio, hæc norma est, ad quam Diætam dirigere debemus, atque maxime scitu necessaria, quatenus inde consequens sanitas corporis nobis cordi fuerit. Vulgo, esus lardi, sine discrimine, in omnibus morbis, ab iis, qui veram ejus qualitatem ignorant prohibetur, sed in aliis nocet, in aliis minus parit periculi. Subest vero ratio in Febribus, Scabie & Vulneribus, Ulceribus cachecticis, corporibus Gangræna laborantibus, cur proscribatur lardum. In febribus Exanthematicis, Phlogisticis & Criticis, angue & cane pejus fugiendum,

adeo ut si quis a febris intermitten-
 te medicina ex amaris & corroborantibus petita,
 convaluerit, & vescatur lardo, nihil est, quod citius
 febrem provocat recidivam. Quare, cum circum-
 foranei usum corticis chinæ in opprobrium Medi-
 corum, primum introducebant, svadebant Medici,
 a cortice chinæ sanatis, ut capita Suum fumo indu-
 rata comederent, quoinde constaret, an febris pe-
 nitus eradicata esset, vel tantum suspensa, sed o-
 mnes in morbum reciderunt, & Medici nacti oc-
 casionem, divinam cavillandi medicinam, quæ su-
 spenderet, at non solveret morbum. Unusquisque
 Chirurgus, vulnera curans, statim percipit, quan-
 do æger pastus fuerit in cibo, lardo concocto, quod
 vulnus non gignat Pus album, leve, mite, dulce
 & chylosum, sed Saniem acrem, viridem, roden-
 tem, foetentem, & malignam. Vulnus enim pure
 chyloso ali debet, si fibrarum embryones in firmam
 evanescent carnem. In scabie, quæ constat totidem
 ulcusculis, idem accidit, ac in totidem fonticulis,
 materia fit acris & æger perinde derurbatur. Pari-
 ratione etiam interdicitur quieti & otio deditis. Quo-
 niam lardum firmissimum subministrat alimentum,
 laboriosissimis ergo saluberrimum est, dum e-con-
 trario victus tenuis a jusculis, oleribus, similibus-
 que paratus, illis adeo insufficiens est, ut si talibus
 tantummodo uterentur labori penitus succumbe-
 rent. Quare etiam hujus victus rusticis, bajulis,
 militibus, nautis, itinera longiora facturis, omni-
 busque aliis labore occupatis intensissimo, commen-
 dandus

dandus est. Veterum Athletæ, qui robustissimis corporis instruerentur viribus, lardo olim alebantur, valedissimam ipsis præbituro nutritionem. Huc etiam venit, quod lardum, constans comparet alimentum. Qui fructibus sustententur horeis, ut custodes vinearum in australibus, brevi quidem pinguescunt, sed abit pinguedo ut venit: hinc sæpe intra spatium unius mensis, eadem laborant macie, ac antea; quidquid enim celeriter subigitur, citius quoque transit. Lardum salsum, sole & fumo induratum ac rancidum, gravius succumbit viribus vitæ, consequenter perniciosius otiosis, sanius vero laboriosissimis redditur.

Natura quæ destinavit hominem ad laborem sicut volucres ad volandum, dedit ei coqvum culinæ parem, sive gustum ejus necessitati adæquavit; illa inquam, Natura effecit, ut suavitas lardi eum ad hunc provocet victum. Quomodo olera & pisa &c. fauces nostras absque lardo mulcerent, præsertim apud nos, qui sub Arcticum polum degimus? Cur igitur Israëlitis in Vet. Test. hoc ut impurum interdictum erat? Hæc pauca mihi, qua Physico, momenta Diætam tangentia adferre liceat, minime vero ut in castra irrumperem Theologorum. In calidioribus facilius corrumpitur, rancescit febresque accendit, quare fit, ut harum incolæ, præsertim sexus sequior minus se moveant, ac præterea Israëlitæ subjecti erant morbo suo endemio Lepra, ubi maxime noxium erat. Facilime per lardum propagatur contagium, cujus cre-

brio

briora in historia medica exstant exempla, quod nefarii vespilones, grassante peste, lardum ori agonizantium apposuerint, ut ejus ope, quem vellent contagio afficerent. Esui pinguium, imprimis asinorum & murium majorum, adscribitur Elephantiasis. In Rheumatismo aliisque doloribus ostocopis, lardum recens aliaque pinguia minime rejicienda sunt. Oleosa relaxant fibras, & sunt expectorantia, quare etiam cantores in Europa australi, multum olei assumunt, sed perinde Hernias incurrunt. Olea rancida interne assumpta veneni naturam induunt. Externe vero recentibus incidendo præcellunt. Principalis eorum usus externus emolliendo & maturando absolvitur, transpirationi enim obicem ponunt, poros obturando. Exanthemata extinguunt, adeoque utilia essent externe in Scabie, sed anceps medicina est, ut enim animalculum præsentiam pingvedinis sentiat, profundius penetrat, atque citius quam ut alterum insequi possit, atque hoc modo minimus acarus Goliathum quondam interimere potest, vel etiam horrenda excitare Symptomata, quare ita vitandum Charybdis existimo, ne in scyllam incidamus. Tumori Cystico si axungia applicetur, brevi magnum accipit incrementum. Caries ossium pinguibus augetur. Contra iæm serpentum, mirabili cum successu, adhiberi potest oleum & interne & externe. In dysenteria necari possunt acari Clysmatibus oleosis; quin & lumbrici apud infantes, oleo sumto. Observandum tamen est, quando olea interne sumuntur, statim frustum sacchari accipi debet, ne Nausea excitabitur. Sic quoque loco aliorum Emeticorum, feliciter oleum usurpatur cum aqua & penna.

T A N T U M.

